
Doopsgezinde Gemeente Aalsmeer
Overdenking van 12 september 2021
Predikant: Jaap Brüsewitz

Overdenking: Zusters en Broeders,

Met die beladen woorden spreken we elkaar nog altijd aan. En ik gebruik vandaag met nadruk dat woord:

Beladen, omdat ik me, bij het voorbereiden van deze overdenking, realiseerde dat deze woorden soms al te gemakkelijk worden gezegd. Al te vanzelfsprekend gaan we soms uit van onze broeder- en zusterschap, ook in het wijder verband van de mensengemeenschap, die we zijn. Immers het moet uitdrukkelijk gezegd worden dat ieder mens ertoe doet, all lives matter, waarbij ik me daarbij wel de laatste tijd afvraag, is dat dan niet zo, spreekt dat dan niet vanzelf. Immers we weten allemaal dat juist in de tijd die hopelijk nu gauw helemaal achter ons ligt, de woordenwisseling tussen mensen soms hoog kon oplopen, en de toon weinig broederlijk of zusterlijk was. En ook na 9/11 was eenieder, die tot de moslimgemeenschap behoorde soms zomaar een terrorist. Wat aan de oppervlakte zo lijkt, lijkt soms angstwekkend afwezig. Broeder- en zusterschap gaat niet vanzelf, is helaas nog altijd niet vanzelfsprekend.

Vandaag gaat het over broeder- en zusterschap en verwantschap. En daarbij moet expliciet gezegd worden, het soms, pijnlijk, ontbreken daarvan. De teksten zijn confronterend. En misschien op het eerste gehoor niet passend voor deze zondag, waarop we nog steeds zo blij zijn dat we weer fysiek bij elkaar zijn. Die blijdschap hoeft toch niet meteen verstoord te worden, toch. Maar toch durf ik het waagstuk aan, want een waagstuk is het. Omdat het ons misschien ook zal kunnen helpen op de weg, die we nog te gaan hebben. Bijna een soort Pelgrimstocht, een soort klim omhoog uit het dal zonder direct een al te grote nadruk op het eindpunt. Zoals de Psalm verwoordt. En we moeten daarom misschien de setting van de Psalm zo omschrijven als zou hij geschreven kunnen zijn op een moment van de klim, dat de tocht nog allerminst voltooid is, een gevoel dat we misschien herkennen uit het recente verleden, een soort reikhalzend verlangen, de voortdurende belofte van licht aan het einde van de tunnel, zoals we dat de nabije maanden te pas en te onpas hoorden, ook toen we er nog niet lang niet waren. En misschien juist wel daarom op zo'n moment horen we het verhaal uit het boek Richteren. Een tekst, waarvan ik op het eerste gehoor, dacht: moet deze tekst wel klinken?

Maar toen ik me verdiepte in de context van het boek realiseerde ik mij dat het iets beschrijft, wat we vaak liever overslaan. Alsof er tussen het moment, waarop het volk vanuit de woestijn komt en in het land van melk en honing zich heeft gevestigd, er nooit een tussenperiode is geweest van, in bezit nemen en zoeken naar een nieuw evenwicht. En we kennen allemaal tot op de dag van vandaag dat er zoiets is als een tussenperiode, waarin je het liefst zo snel mogelijk het verleden achter je wilt laten. Het liefste wil je zo snel mogelijk een streep onder het verleden en met een schone lei beginnen. Maar juist daar confronteert het boek Richteren ons dan met dit verhaal. Waarin opeens geen sprake is van een overwonnen verleden en een schone lei. De ander, een vijand soms, maar ook vreemde verwanten, zijn er nog steeds. En ja het zijn niet alleen de vijanden ver weg, het gaat ook om volken, die als een soort broedervolk kunnen worden beschouwd. En dan blijkt zoiets simpels als het uitspreken van een letter het verschil te maken tussen leven en dood. Een sje of een s.

Misschien wil de tekst ons vandaag wel dit zeggen, dat we niet blind mogen zijn voor dat, wat onder de oppervlakte sluimert. Er zijn niet louter overwinnaars. En nog duidelijker gezegd, de overwinning is niet daar, waar alle vijanden zijn verslagen, alle wappies de mond gesnoerd. Of misschien nog harder gezegd, het zal er altijd zijn, een verschillende manier van spreken een verschillende manier van doen, een andere manier van liefhebben. In wezen corrigeert Richteren ons misschien wat al te rooskleurige gevoel, dat er is juist na een moeilijke periode. De euforie van de bevrijding wordt altijd gevolgd door een periode van wederopbouw, waarbij het niet altijd vanzelf gaat het goede gevoel vast te houden of ook aan hen een plek te gunnen, die in andermans ogen foute keuzes maakten. Daarom eindigt ons verhaal van vandaag niet hier. Want het is niet het einde van het verhaal. Het is eerder een realistisch begin.

Een begin in het midden, waardoor we beter kunnen begrijpen waarom Marcus ons dit verhaal van Jezus vertelt. Het lijkt te gaan om de familieverhoudingen van Jezus. En veel uitleggers proberen dit verhaal zo te begrijpen en te framen. Familie kies je niet uit, dat begrijpen we nog wel. Maar met dat, wat we bij Richteren hoorden, gaat Marcus eigenlijk verder. Omdat Marcus een weg wijst uit die onontwarbare knoop van allerlei relaties tussen mensen. En hij probeer die relaties tussen mensen terug te brengen tot het volgende: Niet door af te rekenen met alle soorten van verwantschap en broederschap. Maar door een soort nieuwe verwantschap daar onder als fundament te leggen. Een verwantschap in de geest, die je helpt te doen wat er te doen staat, en zeg ik daarbij, die helpt je relatie met de ander een andere basis te geven. En die ook maakt dat die ander, die zo anders spreekt, denkt en liefheeft, door eenzelfde geest en eenzelfde verlangen gedreven wordt. Een geest, die verlangt naar vrede en ruimte om te leven en lief te hebben.

Want menselijke verhoudingen zijn nu eenmaal zo, bloedverwantschap is van alle tijden, ons soort mensen is nou eenmaal een onvermijdelijk deel van ons bestaan. Maar het hoeft niet alles bepalend te zijn. Als we ons realiseren dat in principe iedere mede mens een verre verwant kan zijn, ook al heeft hij of zij een kleurtje of een ander soort voorkeur, of kun je nog altijd aan die ander horen, dat hij of zij onze taal wat later heeft geleerd dan jij zelf.

Wat Marcus ons wil zeggen, als tegengeluid voor het boek Richteren, is denk ik dit: dat we durven al onze loyaliteiten en verbanden steeds weer te overstijgen door ons te blijven inzetten voor een soort Geest-verwantschap, die al die verschillen tenietdoet, niet door ze weg te moffelen of uit te roeien, maar door ze te zien als een verrijking en een aanvulling.

Een begin is altijd in het midden, het beloofde land is al bewoond, terug naar hoe het was bestaat niet. Maar wat wel zou kunnen bestaan, is hopelijk dit, dat we de weg omhoog alleen met elkaar zullen vinden omdat ons allemaal die verwantschap in de Geest is gegeven, die ons helpt alle barrières van taal, cultuur en geaardheid te overwinnen.

Er is zeker een weg te gaan, en we kijken reikhalzend uit naar het doel, maar op die weg mogen we ons geholpen weten door de Geest. Daar ben ik van overtuigd.

Amen